

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

BEŞALAH • חשב

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ג"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Ruahın Gücü

Özet

2010 yılında sansasyonel bir bilimsel keşif duyurulmuştu. Birleşik Devletler Ulusal Atmosfer Araştırmaları Merkezi ve Colorado Üniversitesi, bilgisayar simülasyonu kullanarak Kızıldeniz'in mucizevi yarılışının bir benzerini oluşturabilmişlerdi.

Sofistike modelleme yöntemlerini kullanarak, gece boyunca esen güçlü bir doğu rüzgârının bir nehrin kıvrım yerinde suları nasıl geri iteleyebileceğini gösterebilmişlerdi. Modele göre, sular bu rüzgârla iki su yolu şeklinde ayrı yönlere yönlendirilmiş ve kıvrım yerinde açığa çıkan kara parçası bir tür köprü oluşturarak insanların çamur tabakalarının üzerinde yürütmesine olanak tanıyabilmiş olabilirdi. Ve bu durumda rüzgâr diner dinmez sular geri dönerdi. Haber yayınlandığı zaman proje liderinin söylediği gibi: "Simülasyonlar, Şemot kitabındaki anlatımla oldukça yakın bir şekilde uyuşmaktadır."

Öyleyse artık Tanah'taki anlatımı destekleyecek bilimsel bir açıklamamız var demektir. Rabi Sacks bu durumun bazı sorulara yol açtığına işaret eder. Örneğin: **Tanrı'nın mucizevi müdahalelerini hangi gözle değerlendirmemiz gerekir? Acaba bunlar doğaüstü olgular olsa da, bilim onları açıklayabildiği anda etkilerini kaybettikleri mi varsayılmalıdır?**

Yam Suf'un (Kızıldeniz) mucizevi yarılışına dair anlatım farklı şekillerde okunabilir. İlkine göre, orada meydana gelen olay, doğa kanunlarının askıya alınmasının bir sonucuydu. Sular, kelimenin tam anlamıyla iki yanda birer duvar gibi durmuşlardı; yani doğaüstü bir olay söz konusuydu.

Diğer bir olasılık ise şöyledir: Her ne kadar bilim suyun garip davranışına bir açıklama getirebilirse de, asıl mucize zamanlamadadır. Bu olay tam da orada, tam da o zaman, Bene Yisrael kapana kısılmış haldeyken, ne deniz yüzünden ileri gidebildikleri ne de kendilerini takip eden ordu nedeniyle geriye dönebildikleri bir ortamdayken meydana gelmiştir. *A-Şem*, halkı kurtarmak için kusursuz bir zamanlamayla hareket etmiştir ve mucize buradadır.

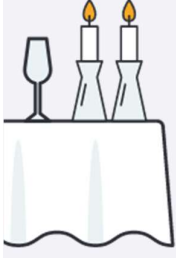
Bu iki bakış açısı arasında dikkate değer bir fark vardır. İlki bizim hayret duygumuza hitap etmektedir. Kaçmakta olan bir halkın, denizin içinden geçerek özgürlüğüne kavuşması

uğruna doğanın kanunlarının askıya alınması ne kadar da olağanüstü bir şeydir! Bu, her çocuğun hayal gücüne hitap eden bir anlatımdır. Ama doğaya uygun açıklama da, tamamen farklı bir düzeyde hayret uyandırıcı niteliktedir. Dahası, burada Tora, ironi aracını da kullanmaktadır. Paro'nun döneminde Mısırlıları bu kadar güçlü kılan şey, askeri teknolojinin en son ve en güçlü şekline sahip olmalarıdır: dehşet uyandıran, atlar tarafından çekilen savaş arabaları. Bu onları savaşta yenilmez hale getiriyordu.

Dolayısıyla denizde olanlar, en zarif haliyle ilahi adaleti yansıtmaktadır. Yaya yolculuk eden bir grup insanın, yüksek düzeyde eğitilmiş bir savaş arabaları ordusundan kaçabileceği tek bir senaryo vardır: güzergâhın çamurlu bir deniz yatağında geçmesi. Bu ortamda insanlar yürüyerek karşıya geçebilirlerken, arabaların tekerlekleri balçığa saplanıp kalacaktır. Ordu ne ilerleyebilecek ne de geri çekilebilecektir. Ve sonra rüzgâr durur ve sular geri döner. Güçlüler artık güçsüzdür. Bu ikinci anlatımın, ilkinde olmayan ahlaki bir derinliği vardır.

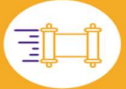
Rabi Sacks'a göre asıl çarpıcı olan nokta, Kızıldeniz'in yarılışının Tora'da tarif edilme şeklinin zarif ve basit olmasıdır. Öyle ki, bu anlatım oldukça farklı düzeylerde anlaşılabilir: biri doğaüstü bir mucize şeklinde, diğeri de ulusların gerçek güçleri bağlamında teknolojinin sınırları hakkında ahlaki bir anlatım olarak. **Bu öylesine dikkatlice yazılmış bir metindir ki, onun hakkındaki anlayışımızın, biz olgunlaştıkça ve artık mucizelerin mekaniğiyle değil, özgürlüğün nasıl kazanıldığı veya kaybedildiğiyle ilgilenmeye başladıkça derinleşmesine olanak sağlamaktadır.**

Denizin yarılışının nasıl meydana geldiğini bilmek iyidir, ama Tanah'taki anlatımın, bilgisayar simülasyonları ve diğer tarihi veya bilimsel delillerle hiçbir zaman sonuna kadar açıklanamayacak olan ve bunun yerine, onun bilinçli ve ince müphemliğine duyarlı olmayı gerektiren belli bir derinliği her zaman mevcuttur. **Tıpkı ruah, yani fiziksel rüzgârın suları ayırıp altındaki karayı açığa çıkarabilmesi gibi, aynı şekilde ruah, yani insanın ruhu da, bir hikâyenin yüzeyini yararak, alta yatan daha derin anlamı açığa çıkarabilir.**

Şabat Sofrası için Tartışma Soruları

1. Tora'da doğaüstü bir olayın meydana geldiği başka örnekler aklınıza geliyor mu? O hikâyelerin mesajları neydi?
2. İçsel kuvvetinizi sınan bir zorlukla yüz yüze kaldığınız bir anı düşünün. Dayanıklılık ve direnç özelliğiniz bu engeli aşarken ne şekilde belirginlik kazandı?
3. Son yıllarda tanık olduğumuz teknolojik ve tıbbi ilerlemeleri ele alırsak, Tanrı'nın çağdaş inovasyonun şekillendirilmesindeki rolünü siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kısaca Peraşa

Paro Bene Yisrael'e Mısır'ı terk etmelerini emrettikten sonra, Bene Yisrael artık Mısırlılardan kurtulup özgürlüklerine kavuştuklarını düşünmektedirler. Ama aniden Paro bir kez daha fikrini değiştirir! Paro ve kuvvetleri tarafından takip edilirlerken kendilerini onun ordusu ile deniz arasında kapana kısılmış halde bulurlar. Tanrı, Moşe'ye esasını suların üzerine kaldırmasını söyler, Moşe bunu yapınca sular mucize eseri yarılarak Bene Yisrael için güvenli bir geçit sağlar. Mısırlılar onların peşinden deniz yatağına girerler, ama sular eski haline dönünce Mısır ordusu boğularak yok olur. Bu inanılmaz mucizeye cevap olarak Bene Yisrael, Tanrı'ya övgü dolu bir şarkı söylerler. Miryam tef adı verilen müzik enstrümanı ile, dans ve şarkılarda diğer kadınlara liderlik eder.

Çöldeki yolculuklarına devam ederlerken Bene Yisrael açlık ve susuzlukla karşı karşıya kalırlar. Bu da Moşe ve Aaron'a karşı şikâyetlere yol açar. Buna cevap olarak Tanrı, Mara'daki acı suları içilebilir hale dönüştürerek rahatlama sağlar. Daha sonra da Moşe'ye, esasını kullanarak bir kayadan su çıkarmasını söyler. Bunun yanında Tanrı, halkı beslemek için her sabah *man* adlı mucizevi yiyeceği ve her akşam sülün kuşları gönderir.

Refidim'de Bene Yisrael, Amalek'in saldırısına maruz kalırlar, ama Moşe'nin duaları ve Yeoşua'nın yönetimindeki askeri birlik sayesinde çarpışmadan zaferle ayrılırlar.

Peraşadan Simalar

Kızıldeniz: Bilimle veya kudretle, yarıldım gece boyunca. Tüm halk geçti birlikte, patronun Tanrı olduğunu gösterircesine.

Paro'nun Ordusu: Kaçıyorlar! Yakalayın onları, burada kalmaya zorlayın onları! Suyun ötesine geçiyorlar, takipteyiz. Ama yoo hayır! Tekerleklerimiz balçığa saplandı. Atlarımızı yere düştü. Sular etrafımızı sarıyor, imdat! Boğulacağız...

Moşe: Asamı yükseğe kaldırarak, bakıyorum göklere. Ama uzakta bir yerde, Paro'nun savaş çığlıkları duyuluyor. "Kızıl" diye adlandırılan deniz, gece boyunca yarıyor ve nihayet özgürlük ufukta beliriyor.

Miryam: Halkım artık özgür! Bir şükran şarkısına olacağım öncü!

Peraşadan Felsefe

Rabi Sacks'ın paylaştığı gibi, *Mucizelerin Mekanığı*, günün sonunda, sonuna kadar anlaşılması olanaksız bir şeydir. Geniş kapsamlı bilimsel araştırmalara rağmen, bazı şeyler, örneğin Tanrı'nın mucizeleri gibi, o kadar ince nüanslara sahiptir ki, bunların nasıl işlediğini yalnızca Tanrı tam olarak anlayabilir.

İlahi mucizelerin etrafını saran gizemler çoğunlukla insanın kavrama kabiliyetini aşar. Ancak Tora'nın bu eylemleri tarif etme şeklinin ta kendisi anlam taşır. Bir yandan bunlar açıkça insanda huşu uyandıran niteliğe sahiptir ve birçok yolla insanın hayal gücünü tetikler.

Diğer yandansa bazen bunlara mekaniksel ve bilimsel açıklamalar getirilebilir ve bu gibi durumlarda asıl mucize, bunların tam da ihtiyaç duyuldukları doğru zamanda meydana gelmiş olmalarındadır. Rabi Sacks'ın belirttiği üzere, bu açıklamaların, bizim en önemli inançlarımızla ve kültürel anlatımlarımızla aynı frekansta olan daha derin tabakaları vardır.

En nihayet bu gibi mucizeler bize, ilahi olanla doğa ve insanlık arasındaki derin ve sarsılmaz bağları hatırlatır ve bilinmeyen karşısında bir huşu, hayret ve merak duygusunu geliştirir.

Ama şimdi, sırf keyif olsun diye, aklımıza, Kızıldeniz'in nasıl yarıldığı konusunda önerebileceğiniz yaratıcı bir açıklama geliyor mu?

Peraşayla Oyun

Haydi “Denizi Geçmek” oyununu oynayalım!

Evdeki çeşitli eşyalarla Kızıldeniz'in hayali bir versiyonunu yaratın. Örneğin bazı yer döşeme karolarını “su”, bazılarını ise “güvenli kara parçası” olarak belirleyin. Bunun ardından oyuncuların yapması gereken, yalnızca “güvenli” noktalara basıp “su”dan kaçınmak suretiyle odayı bir yandan diğerine geçmek olacak.

Buna bir alternatif düşünmek istersek, basılabilecek yerleri yalnızca halılar, kilimler veya yastıklar olarak da belirleyebiliriz. Bu yalnızca gerçekten de denizi geçiyor olduğunuzu hayal etmenize yardımcı olmakla kalmayacak, aynı zamanda denge ve kuvvet konusunda da gelişiminize yardım edecektir. Herkes için keyifli bir aktivite olacak!

Peraşadan Bilmece

S. Halk Kızıldeniz'in içinden geçtiği sırada Moşe kalabalığın neresindeydi? Bene Yisrael'in önünde miydi, arkasında mıydı, yoksa ortasında mıydı?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Pratiğe

Şabat, Tora'da daha önce görmüş olduğumuz bir kavram. Onu ilk olarak daha Tora'nın en başında, Bereşit *peraşasında*, Tanrı'nın Yaratılış'ın yedinci gününde 'istirahat ettiğini', yani yaratma işini durdurduğunu öğrendiğimiz zaman görmüştük.

Ama Beşalah *peraşası*nda Şabat farklı bir yönden resmileşmektedir. Çölde yaşadıkları dönemde Bene Yisrael, göklerden düşen *man* adlı mucizevi yiyeceklerle besleniyorlardı. Bu haftaki *peraşada* Bene Yisrael'e, haftanın altıncı gününde, yani Cuma günü, iki porsiyon *man* toplamaları ve yedinci gün olan Şabat'ta dinlenmeleri emredilmektedir. Bu mucizevi yiyecek Şabat günü yağmayacaktır.

Birçok yönden, gündelik *mamn* Şabat günü kesilmesi, Kızıldeniz'in yarılmasıyla benzerlik gösterir. Nasıl mı? Bu yiyecek, mucizelerle dünyevi şeyleri birbiriyle iç içe hale getirir ve bu şekilde, Tanrısallığı hem olağanüstü olaylarda hem de hayatın düzenli ritimlerinde görmeyi önemini öğretir.

Günümüzde Şabat kutlamamızda, soframızda iki tam ekmek (veya Şabat ekmeği *hala*) bulundururuz. Bu iki ekmek, Şabat onuruna yağın çifte *man* porsiyonunu simgeler. Tanrı'ya olan bağımlılığımızın bu haftalık hatırlatıcısı, Mısır Çıkışı sırasında özellikle ihtiyaç duyulan inancı yansıtır. O dönemin büyük mucizeleriyle, gündelik yaşamdaki Tanrısal Mevcudiyet arasında bir köprü kurarak, Tanrı'nın etkisinin, heybetli olayların ötesinde, gündelik varoluşumuzun rutinlerine de uzandığını ortaya koyar.

Peraşa Anlatısı

Uzaya Çıkan Sefer Tora

Doğrusu bu, bilim ve mucizeleri birleştiren en mükemmel hikâye olabilir. Fırlatmaya hazırlanın, beş, dört, üç, iki...

Uzay yolculuğu insan ırkının modern dönemdeki en inanılmaz ve benzersiz keşiflerinden biri olmuştur. Ve uzayda yolculuk etme kabiliyetimiz sayesinde bilim insanları ve fizikçiler etrafımızdaki mevcudiyet hakkında çok fazla, hatta bir zamanlar hayalini bile kurabileceğimizin çok ötesinde şeyler öğrenmişlerdir! Yine de akılda tutulması gereken bir şey vardır: Her ne kadar uzay yolculuğunu insanlar icat etmişlerse de, insanları yaratan ve onlara, uzaya çıkacak ve güven içinde eve geri dönecek kadar yaratıcı ve zeki olma kabiliyetini veren, Tanrı'dır.

Pekâlâ... Bir zamanlar bu gerçeği hiçbir zaman, hatta uzaya çıktığı zaman bile aklından çıkarmayan bir astronot vardı. Adı: Jeffrey Alan Hoffman.

Jeffrey, uzaya adımını atan ilk Yahudi astronotlardan biriydi. Ve uzaya yanında götürdüğü bavulunun içinde, giysilerinin, okumak için aldığı bazı kitapların ve ailesinin resimlerinin yanında başka şeyler de vardı. Dünyanın her yerinde Yahudiler, onun, Yahudi kimliğine dair bazı sembelleri de roketin içinde yanına aldığını duyunca büyük bir coşkuya kapılmışlardı: bir *sevivon*, bir *talit*, hatta bir de Sefer Tora! Doğru duydunuz; tıpkı her Şabat okuduğumuz gibi bir Sefer Tora, atmosferimizin dışında bir yerlerde de okunmuştu!

Şimdi size bir soru: Ne dersiniz? Uzayda yer çekimi olmadığına göre, acaba Jeff, Sefer Tora'yı okumadan önce onu *agbaa* dediğimiz şekilde kaldırmış mıdır, yoksa basitçe Sefer Tora'yı havada duracak şekilde serbest mi bırakmıştır?

Bu hikâye bizim için de sağlam bir hatırlatıcıdır: Ne kadar uzaklara seyahat edersek edelim – ister Bene Yisrael gibi, denizin öte yanına, ister Jeffrey Hoffman gibi göklerin ötesine, isterse de aradaki herhangi bir yere olsun – kültür mirasımız ve inançlarımız bize orada da eşlik edebilir.

Peraşadan İkilem

Bir düşünün:

Canınızı kurtarmak için kaçırıyorsunuz – Paro peşinizde ve önünüzü koca bir okyanus kapatıyor. Aniden sular yarıyor. Hemen deniz yatağına girip karşıya geçer miydiniz? Yoksa duraksayıp bekler miydiniz? Bene Yisrael kalabalığının içinde konumunuz tam olarak nerede olurdu?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. Moşe en arkadaydı. Ralbag bunun, Moşe'nin mutlak inancını gösterdiğini söyler, zira oradayken Moşe, yaklaşan ordular karşısında en savunmasız konumdaydı (Ralbag'ın Şemot 14:19 açıklaması).

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.